Sjećanje na velikana

Što je Lipovac nama i što smo mi njemu

UGLEDNI LIKOVNI KRITIČAR I TEORETIČAR PIŠE **O DANIMA OTVORENOG ATELIJERA** VASKA LIPOVCA, KOJIMA JE OBILJEŽENA 80. GODIŠNJICA ROĐENJA I 5. GODIŠNJICA SMRTI VELIKOG UMJETNIKA S KOJIM JE DUGO PRIJATELJEVAO

/NAPISAO/ **IVE ŠIMAT BANOV**

Premda nas A. G. Matoš i, u novije vrijeme, grafičar i pisac Z. Tišljar uvjeravaju da zagrobni život u Hrvata ne postoji, u atelijeru Vaska Lipovca, on opet postoji. Jer što bi jedan čovjek i jedan život mogao više učiniti za umjetnost, za svoj grad, pa, hajde, recimo i za svoj narod, od Vaska Lipovca? Svijet Vaska Lipovca upleo se u život aksiomom prirodnosti i ljudske smjernosti. Svijet u kojemu svi razumiju sve, svi prepoznaju svakog, i u kojemu svi govore istim jezikom. Sjedim po tko zna koji put u tom atelijeru, a ispred mene iznova promiču kapetani duge i kratke plovidbe, mornari, svetice, prelati, stari pisci, svijet neke mudre tromosti, Maruli i Dujmi, ali gle! i javne i ponosne lake dame koje se ne stide svojega posla jer je on pitanje služnosti i životne radosti. Kopulativni glagoli smješteni su u akvariju bezazlenosti. Prijapov problem iznesen je bezazleno i gotovo ćudoredno. Grijeha niotkuda! Samo svijet oblih i prsatih dama (nema ispod broja 6!). Krevet, stol, vrata, glaveboce i glave-bocuni velikih očiju, sve su to rekviziti blagdana svakidašnjice koji širi zadivljujuću slavu svakodnevna života; čudesni svijet običaja, naravi i lica.

Moj je djed, pravdajući naše toliko druženje, govorio da je čovjek u životu dva puta dijete a jednom čovjek. Gledam Vaska Lipovca kako je uspješno svojim prisnim initmnim, ali ne privatnim svijetom izbjegao ili preskočio tu "zrelu", muževnu dob i mislim, kako je poput Ribe (Lončarić), Voje (Radoičić) ili Zlatka (Bourek), Lipovac narastao i protiv svoje volje i mogu zamisliti ondašnji očaj njegova učitelja, serioznoga Koste Angelija Radovanija pred cijelom generacijom "nevinih filozofa" koji su shvatili pouku o jednostavnosti i čistoći oblika, ali ne i o smrtnoj ozbiljnosti života i umjetnosti. Pouku o ozbiljnosti kiparstva Vasko nije dobro čuo.

Nabreknuo od djetinjstva nije išao rješavati kiparske probleme, nego smanjiti razdaljine između igre i dužnosti, uživancije i rada. Te su se granice u njegovu djelu posve istanjile jer je i njemu, kao i svim pravim Mediterancima, tijelo starilo brže od duha. Vasko se nije mogao upregnuti ni u što osim u svoj svijet. A valjanost njegove umjetničke adoloscentne matrikule nije trebalo provjeravati.

Otvara se atelijer, ne možemo reći bez Vaska. Jer kako bi Vasko mogao umrijeti?

Govori mi. Opušten, nepristojan, zagledan u nekog anđela, gledam biće izvan čopora, bez smisla za zborno pjevanje. To je biće poput češljugara, najprije u svojoj obiteljskoj kući koja je noću i u zoru pekla kruh, a potom evo u krletci ovoga atelijera, pjevušilo i plelo svoj kanconijer ljubavi i strasti prema životu. Njegova je zadaća bila učiniti sjećanje oblikom sadašnjosti, djetinjstvom zatvoriti krug i unutar njega blagovati pustopašnost i slobodu. I sve ono što zovu opusom i što će dospjeti tamo gdje najmanje treba dospjeti (muzeji, galerije, zbirke i sl.) treba i danas ispremiješati sa životnim kretanjima i ljudskim koracima. Jer Vasko dokazuje da je moguće živjeti široko a ne usko, narugati se i podsmjehnuti smrtnoj ozbiljnosti svijeta i ne roditi se u tijesnoj kolijevci specijalističke umjetnosti izgladnjele od bulimijskih ideala posta i nemrsa (famoznoga manje je više!) i cerebralno umovati pred tolikim dokazima božje izdašnosti i mirakulima života. Biti (i likovno) u pravu ili biti u vremenu, njemu je bilo biti u skladu sa samim sobom.

Slušam ga. Ako kažem da smo bili prijatelji, bit ću samo jedan glas iz zbornoga pjevačkoga društva; ako kažem sjedio sam s njim u ovom prostoru, bit ću samo jedan od tolika mnoštva svijeta koji je srkao vedrinu s njegova lica.

Eto, diže se, odlazi i nešto traži, a ja vidim animaciju njegova kipa. Sjedne i opet se diže, nagine se nad stol i pronalazi neki neobičan predmet koji na vrhu baca plamen. Pokazuje mi svrdla kakva u cijelom životu u stotinu atelijera nisam vidio. Ta stomatologija može riješiti sve; od mliječna zubića do kljove. I uvijek ta neka ljudska razdraganost isijava iz cijeloga njegova tijela i njegovih kretnji. Nema tu ničega od pelivanske hrvatske samoljubivosti. On je lik iz dječje mudre knjige u kojoj je sve familijazirano i u kojoj ima malo teksta, a puno slika.

I eto, otvara se atelijer; ne možemo reći bez Vaska Lipovca. I dok njegova obitelj slaže mozaik njegova tijela i duha, fraze o djelima koja ostaju ovdje uzimam ozbiljnima i opipljivima. Nije jasno kako Vasko Lipovac može umrijeti. Jer ako je, kako kaže Balzac, "slava sunce mrtvih", na njegovu se grobu ne odmara samo jedna zraka, nego snop svjetlosti.